

Korošec

Izhaja vsako prvo in tretjo soboto

v Kranju (tiska in izdaja tiskarna Iv. Pr. Lampreta v Kranju, odgovorni urednik Iv. Pr. Lampret)

Velja za celo leto 4 K in se plačujejo naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljave naj se pošiljajo na uredništvo in upravnništvo „Korošec“ v Kranju. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno peti vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Štev. 13.

V Celovcu, v soboto, dne 1. julija 1911.

Leto IV.

Koroške razmere.

XII.

Po skupščini na Bohinjski Bistrici je na Koroškem ponehalo gibanje, ki se je prej še tako uspešno pričelo, nehalo je delo pod okriljem družbe sv. Cirila in Metoda. Vse podružnice sicer niso razpale, ali tudi tiste, ki so prirejale vsako leto se občne zборе, niso bile več tako agilne, kakor poprej. Zdelo se je človeku, kakor da bi bil to le še en poizkus jesenskega solnca, da bi stajal padajoči sneg. Ali, kakor naposled le zagrinja mraz zima doline in gore, tako je zagrnila tudi Koroško temna, negotova bodočnost. Ne sme se pa reči, da koroški rodoljubi ne bi bili dalje delovali na na šolskem polju, delali so se naprej, samo brez načrta je bilo delo; ni bilo več reda in organizacije. Vzgojilo pa se je poprej že lepo število mož, ki so se navzeli narodnega duha na sestankih podružnic, in marsikje so poizkušali še, da bi vzbudili speče podružnic in jih oživeli k marljivejšemu delovanju. Veliko rodoljubov tudi ni moglo razumeti, zakaj bi se radi odbora družbe sv. Cirila in Metoda morale nehati delovanje, ki je najsvetejše in najvažnejše, ker je od njega odvisna usoda naše mladine. Marsikdo si bode mislil, da je vse pretirano, ali če se hoče prepričati o resnici teh besed, naj gre gledat in poizvedovat, kako in kaj se je godilo in kaj in na kak način se je delalo in se še dela na naš pogin. Naj se na lastne oči prepriča in naj njegova lastna ušesa čujejo tragedijo, ki jo igramo koroški Slovenci! Pred letom so voditelji koroških Slovencev ustanovili novo šolsko društvo. To je bilo ustanovljeno samo za Koroško in kakor se je reklo sprvega: v sporazumu z družbo sv. Cirila in Metoda. Naloga novega društva je bila, proučevati šolsko vprašanje, pobijati ponemčevalni sistem koroške šole in vzdr-

ževati št. Jakobsko šolo v Rožu. Društvo, ki smo ga pozdravili z velikim veseljem kakor nov korak, se je sicer ustanovilo, a kaj je tekom leta storilo; nam ni posebno znano: Vemo samo to, da se je vnel še ostrejši prepit z družbo sv. Cirila in Metoda in da se je nasprotstvo še bolj poglobilo. Društvo je ustanovilo v vsem letu celi dve podružnici, o drugem delovanju pa nimamo poročil. So pač gotovi vtroki, ki zadržujejo vsako pozitivno delo, ali potrebno bi bilo pač, da se dobro provdarja prej, nego se ukrepa kak važen korak, in da se mu napravi določen načrt, po katerem se potem energično tuji deluje. Tako se zdi, da je bila pri ustanovitvi koroškega šolskega društva velika konfuzija; kajti pogajalo se je vse polletje z družbo sv. Cirila in Metoda. Enkrat se je reklo, da bodejo obe društvi delovali sporazumno, potem smo zopet čitali o nesoglasju, majalo se je semintja in korčeno je prišla druga Bohinjska Bistrica, namreč: Jesenice. Razdor je bil popoln. Ne more se odobravati nastopa niti z ene, niti z druge strani; trdovratnost je bila povsod enaka. Kdo bode imel dobiček od domačega prepira? Obe slovenski stranki na Kranjskem tekmujeta, katera bi bila bolj narodna, obe porabljata vsak najmanjši pregrešek, da ostudno napadeta eno drugo, in če se gre za lastno strankarsko korist, se zvezeta celo z Nemci, z našimi najhujšimi nasprotniki, puščajoča na strani vsaki narodni čuti. — Družba sv. Cirila in Metoda se je vkljub temu, da so jo začeli z ene strani bojkotirati, reorganizirala in je v par letih svoje dohodke podvojila. Toda mogli bi biti petkrat toliko in marsikake novo šolsko poslopje bi že stalo v ogroženih krajih na Koroškem, ako bi tekmovala z njimi slovenska ljudska stranka, ki ima skoro dvakrat toliko privržencev na Kranjskem, nego narodno-napredna. V ravno tem pa se kaže vsa narodna brezbriznost

slovenske ljudske stranke, ker noče delovati pri edinem obrambnem društvu, ki je imamo, niti noče sama ustanoviti nobene obrambene organizacije. Nam Korošcem (razni nekaterih) ni možno misliti, da bi bili Kranjci s strankarskimi strastmi tako razcepljeni od vrha do tal, da bi niti omejene meje ne mogli skupno braniti in stražiti. Če so prišli res že tako daleč, potem je pogled v bodočnost res tužen, posebno za majhen narod, kakor je slovenski. Na Koroškem je dokaj rodoljubov, ki so priče ponemčevalnega procesa, ki gledajo dogodke, ki se vršijo pred njimi in bi radi storili to ali ono. Toda ničesar ni možno storiti, ker ni nobene organizacije narodnega obrambnega dela, kateri bi mogli pristopiti, ne da bi se jih napadalo. Mnogo jih sicer še vstraja pri družbi sv. Cirila in Metoda, drugi pa čakajo in čakajo, da blagovoli slovenska ljudska stranka priti na pomoč. Ali pred tem poteče še mnogo dravake vode v Črno morje in lepo število Slovencev prestopi v nemškutarski tabor. Žalostno je, da je tudi na Koroškem zaostalo delo iz strankarskih prepitov, za katerimi pa tičijo še drugi osebni momenti. Pritlikavski narod smo zares Slovenci, pritlikavci pa smo tudi po duhu. Kajti niti v boju za lastni obstanek se iz sebičnih ozirov in iz strankarske strasti grizemo med seboj in davimo. Menda res hočemo biti poznejšemu svetu klasična primera, kako je treba majhnemu narodu v borbi za obstanek delovati, da čimprej — izginje s površja! Omenimo naj še nekaj! Lani o Bukoških je praznoval v Gradcu nemški Schulverein tridesetlethnico svojega obstanka. Poljal je sorojakom veličasten račun o svojem delovanju in impozantno sliko svojega razvoja. Lahko so Nemci zadovoljni s svojim uspehom, kajti v kakšni meri so v zadnjih letih pomnožili svoje podružnice, koliko novih članov so pridobili, in — kar je glavno — kako so

PODLISTEK

L. P. Terna.

Bil sem v gostilni „pri Fačinitu“. Na Koroškem, v večjem kraju je ta. Gospodar „Fačini“ se je priženil tjakaj. Vedel je, da je tu bogatija doma. Imel je dobro ženico in četrere otroke. Gostilna je bila vedno dobro obiskana. Za denar in na upanje se je dobila vedno dobra kapljica in kak prigrizek. „Fačini“ je bil zelo priljubljen pri gostih. Pil je vedno z njimi, imel je zdrav humor in bil je korajzen vseskozi. Le nekaj so mu učitali mežje. Nasrkal se ga je rad in tedaj je krogal z gosti v nevoljo svoje ženice in v izgubo premoženja. V tej lastnosti se je utrjeval vedno bolj, tekom let pa je postal pravcati pijanec in zapravljivec. Nič ni izdal vpliv zakonske polovice, nič njene namigavanja na skrb za otroke.

Nesreča je hotela, da mu je požar, ki ga je zanetil nedorasli sinček, upepelil hišo. Veliko škodo je imel, da je obnovil poslopje. Še večjo škodo pa je delalo nadaljne njegovo lahkomišelnost življenje.

Pivski gostje so ga — kakor rečeno — radi darežljivosti in humorja radi obiskavali, nasprotno pa je on moral obiskavati posojilnice.

Vse je bilo nposled zadolženo, zarubljeno in kmalu naj bi se prodalo.

V tem času nekot sem bil pri „Fačinitu“. On, pijan, je sedel med gosti in klanfal take, da sem tudi jaz, akoravno se tako hitro ne udam, moral posvetiti ta čas naravnemu smehu. „Čuden

človek,“ sem si mislil, „v tako težkih razmerah živi, pa je tako židane volje.“

Kar vstopi v gostilno pravi original vaškega postopača. Gostilničar ga vpraša, če bi zopet rad zastoj pil in kazal je mrzno do njega. Baje ga je obrekoval. Pokaže mu vrata.

„O, gospod Fačini,“ pravi prislec, „samo povem naj, kaj se mi je danes sanjalo o vas.“

„No, Zontovc, kaj pa, tisto pa le povej.“

„Sanam sem je, da vas je hudč urev.“

„O, hudiča, no, pa kaj je naredil z menoj.“

„In vas je nesu ke le u vodo, ke k mlin.“

„Prmej, no, pa kaj je bilo tam. Ali me je pojedu.“

„Not v vodo vas je vrgu.“

„Dobro! Moja hišna številka je 27. Koliko pa si star?“

„60 let sem star.“

„Dobro! Od hudiča je pa 90. V loterijo bom stavil; Zontovc, pa če bo kaj, bo pa tudi rate dobra, ene krono bom stavil. Ti greš pa staviti.“

„Gospod, naj no več stavjo, da bojo ta žende dobli.“

Na prigovarjanje gostov je „Fačini“ res stavil več kron, obenem pa je zapisal številke s kredo na gostilniška vrata. Pogovarjali so se tedaj gostje o loteriji in vsakdo je že zapravil, po njih govoru, terno.

Teden dni je minilo, srečke so bile že vzdignjene in nas gostilničar, kakor gostje, so pozabili na loterijo.

O tem mi je pripovedoval „Fačini“, ko sem ga o priliki potovanja obiskal. Poslušajte, kako je bilo dalje.

Na stavljenih številke so toraj vsi pozabili. Prihodnji petek pa so ostali v tej gostilni romarji. Pili so vino in kavo. Neka koščena ženica je bila zelo radovedna in motrila je prav natančno gostilniške prostore. Konečno ji obvisi pogled na vratih.

Obrne se proti gospodarju, pa pravi: „Zakaj pa niste napisali vseh pet števil?“

„Zato, ker sem samo te stavil.“

„Kdaj pa ste jih stavili?“

„Pretačeni teden.“

„Ali je to res?“

„Seveda je res.“

„No, potem ste pa zadeli terno.“

Vsi so okameneli, najbolj pa „Fačini“ sam. Njegovi gostje so se med tem nabrali v gostilni in ko se je prepričal o resnici terno, stopil je na stol in mogočno rekel: „Prijetelj, pije; danes je vse zastoj!“ Njegovi ženici je marsikatera skrb odlegla. S tisočaki se je odkrižal najtežjih dolgov in zadihal je presteje.

„Zontovcu“ je podaril primerno svoto, ga oblekel od glave do nog, dal mu, kar je rabil za gospodinjstvo, in ga posadil prvi večer na svojo častno stran.

„To so bili časi,“ pravijo gostje, „ko je Fačini zadel terno. Vso noč smo jedli in pili in vse zastoj.“

„Zontovc“ pa se potrka tedaj na prsi in pravi: „To sem vse jest skomandirov.“

narasi dohodki njih društva; to jih navdaja z novim pogumom in se ljubeje se vržejo na nas. Stavili pa so Nemci tudi že nabrani dvo-milijonski sklad in mogli so začeti z novim. In kaj je z nami Slovenci? Če se bodo razmere razvijale tako dalje, nam bo kmalu doma prilika za obhajanje mrtvaske pojedine po zadnjem koroškem Slovencu! In veselo praznovanje bode to za naše brate onstran Karavank, če se še pri tem zraven ne stepejo. Tako stojijo sedaj naše šanse na šolskem polju. Ponk v materinem jeziku je slovenski mladini na Koroškem odvzet; naša mladina je izročena potujčevanju popolnoma in posledica temu je, da se dežela strašno ponemčuje. Slovenci sami pa ne moremo ničesar storiti, ker nimamo smisla za samobrambo. Rajše se med seboj davimo in v strankarski strasti puščamo raje vse delo — kakor nam to kaže zgodovina našega šolskega društva.

Izid volitev v slovenskih volilnih okrajih.

Sodni okraj Borovlje.

	Grafenauer	Šumi	Sitter
Bistrica v Rožu	75	130	87
Borovlje	63	370	220
Medborovnica	56	64	58
Plajberk Slov.	70	49	3
Podljubelj	53	77	147
Sele	180	22	—
Svetnavas	86	45	18
Šmarjeta v Rožu	109	70	8

Sodni okraj Dobrlaves.

Dobrlaves	184	140	79
Galicija	64	52	3
Globavnica	112	73	26
Rikarjaves	136	48	9
Škocijam	119	23	38
Zitaraves	106	159	9

Sodni okraj Pilberk.

Bistrica	291	21	20
Blato	283	17	10
Črna	126	154	91
Gustanj	53	42	173
Kotlje	87	28	8
Libeliče	198	112	—
Libuče	242	59	30
Mozica	104	252	153
Pliberk	19	148	9
Prevalje	292	102	263
Št. Damijel	144	4	—
Testi vrh	198	8	23

Sodni okraj Železna Kapla.

Bela	400	51	31
Jezersko	138	2	—
Železna Kapla	44	104	31

Leo:

Stava.

Pri «Pavletu», v mali vasici na Gorenjskem, je veselo življenje. Delopust je in vaščani se vračajo s semnja, iz bližnje vasi. Iz ene gostilniške sobe se čuje hreščeca harmonika, z druge pa glasno, kripavo govorjenje gostov.

Posebno živo je postalo, ko se je raznesla vest, da pride drugi dan škof iz bližnje vasi, kjer bo imel birmevanje, v domačo vas pregledat cerkev-podružnico.

Občani v tem kraju so se ravnali po starih tradicijah in zato so obžalovali, da se je vest o škofovem prihodu tako pozno raznesla. Hoteli so postaviti mlaj, velik kot vaški zvonik in na njega poviti megočne zastavo, ki naj pozdravlja cerkvenega dostojanstvenika in priča o ugledu domačega kraja.

«Ura je pet,» pravi Tine, «in nemogoče je postaviti mlaj. Eno ure od tu je gozd. Več ur se rabi, da se smreka poseka in odstrani lub. Potem je je treba sem pripeljati in kdo jo bo mogel potem začasno postaviti.»

«Tine,» odgovarja Tonček, «do polnoči si upam postaviti mlaj.»

Tine je bil oženjen. Bil je mogočen, kunsten bolj kot vsi, prvi svetovalec in posestnik srednje vrste. Rad se je bahal s svoje zmoglostjo in zato je bil vedno pri stavah, akoravno je dostikrat pogorel.

Celovška okolica.

	Ura	Lučovnik	Lukas	Lackner
Žrelec	27	77	27	—
Grabstaj	28	178	47	—
Trdnajavas	4	54	11	2
Hodiše	78	58	2	—
Kotmaravas	48	87	19	—
Kriva vrba	3	55	19	—
Dhorše	—	62	46	3
Bilčovs	49	47	—	—
Zihpolje	14	91	35	—
Gospa Sveta	18	89	43	29
Otok	37	36	8	2
Šmartin pri Celovcu	46	49	59	8
Šmartin na Dholici	14	108	26	—
Medgorje	39	36	—	—
Blatograd	—	161	5	5
Zgor. Vesca	50	12	1	—
Otmanje	1	88	12	4
St. Peter am Bichl	—	29	3	9
St. Peter p. Celovcu	7	73	296	—
Pokrče	9	78	31	—
Ponfeld	—	52	1	1
Poreče ob jezeru	18	73	66	2
Radiše	41	39	—	—
Št. Rupert	12	91	646	—
Škofiče	85	4	22	—
Št. Tomaž	14	139	20	—
Tigrče	—	72	2	6
Vetrinj	24	75	81	—

Velikovski okraj.

Sodni okraj Velikovec.

	Rutar	Nagele	Eich	Rescher
Djekše	41	51	69	—
Grebij	137	145	86	—
Ruda	68	69	46	—
Št. Peter	89	41	11	—
Tinje	12	46	18	—
Važenberg	67	133	111	—
Velikovec	48	256	74	—
Vovbre	53	88	29	—

Sodni okraj Staridvor.

Kotarče	—	145	75	36
Krasta	—	97	50	—
Rabing	—	50	30	5
Staridvor	—	119	121	32

Sodni okraj Svinec.

Hüttenberg	—	78	234	10
Lölling	—	49	158	7
Št. Janž na Mostiču	—	99	110	24
Št. Janž na Presnu	—	69	72	10
Svinec	—	119	130	—
Wieting	—	55	49	19

Korošci! Naročajte, priporočajte in razširjajte vaš list! — Vsak naročnik naj pridobi vsaj enega naročnika! — Bodite povsod širitelji njegovega poštenega prizadevanja!

Tonček, poglavar fantov, pa je bil prethaj in zvit. Znal je ljudi vleči in korajža mu je dostikrat pomagala do uspeha.

«Veš kaj,» reče Tine Tončku, «poglej, za K 100 — sem prodal tele na semnju. V zastavo jih dam proti K 10, da vsi fantje skupaj ne morete do polnoči postaviti mlaja.»

«Velja,» govori Tonček, «ovo K 10, samo kje smemo posekati drevo?»

Tine: «Najvisjo smreko v mojem gozdu vam odstopim.»

Tonček: «Dobro, velja.»

Stava je držala. Precej vinjeni Tine je oddal denar krčmarici. Isto je storil Tonček. Prvi je pil dalje, Tonček pa je z ukanjem sklical fante in z radostjo so se lotili dela. Pravo ameriško živahnost so razvili. V divjem teku so se peljali v gozd. Pedrli so 18 metrov visoko smreko, je otesali, spravili na voze in jo pripeljali v vas.

Vse je bilo po koncu in ljudje so ugibali, kdo bo dobil stavo.

Tinetu je bilo tesno pri srcu. Tele je prodal, ker rabi denar za gospodinjstvo in če izgubi, ne bo nehal vikar v hiši.

Za stavo je izvedela tudi žena in prišla ga je zmerjat v gostilno. Domov pa ga ni mogla spraviti.

«Mrha, pijanec,» je vpila nad njim, «vse nam boš napravil. Oh, Jezoš, Marija, kako je hude, če ima žena tako prismedo za moža.»

Svetovna politika.

Trgovinski minister dr. Weisskirchner, ki je propadel pri letošnjih državnozbornskih volitvah dvakrat, je podal demisijo, ravnotako žel. minister.

Konec slave krščanskih socialistov. Klerikalizem je doživel na Dunaju velik poraz. Dunaj, krščanski Dunaj, je dvignil prvi krščanske socialce visoko gor, ali Dunaj, krščanski Dunaj, jih tudi prvi meče dol. Kako ponosno so gledali klerikalci vseh narodov v Avstriji na ta krščanski Dunaj, kako so stavili Dunaj za vzgled drugim, kako hozano so peli Dunaju in njega poglavarju pokojnemu Luegerju, ki je hodil molit v Rim in papežu poljuboval noge. Le s težavo je zakrival pokojni dr. Lueger gnjilobo krščansko-socialne stranke, le njegova železna volja, njegov osebni vpliv je še držal skupaj stranko — toda kakor hitro je zatnil oči, je bruhnil na dan smrad iz gnjilobe krščansko-socialne stranke. Razkrile so se kar neverjetne slike čestilcev „Boga Vzemi!“ Pokazalo se je, kako korumpirano je vodstvo te stranke, kakšne nečedne namene zasleduje — pokazalo se je, da ta stranka ni prav nič krščanska in prav nič socialna. Lueger jo je dvignil, Lueger jo je držal; ko pa je odšel s sveta, je počilo v stranki, unel se je ravs in kvas med krščanskimi ljudmi, kompromitirani so bili veliki prvaki stranke — umevno, da so morale take razmere odmevati tudi v volitvah dne 13. in 20. junija. — Volitve na Dunaju, bodisi v državni ali deželni zbor ali v občinski zastop so skončavale navadno takoj na prvi dan z velikansko zmago krščansko-socialne stranke. V torek, 13. junija pa so dobili po prvem skrutinju izmed 33 dunajskih mandatov komaj 2, in še tu sta izvoljena dva neznahtna moža, dočim so bili poglavarji obsojeni na ožjo volitev. Dunaj je imel v letu 1907 325.376 volilcev, od teh je volilo kršč. socialce 159.306 volilcev, socialisti demokrate so bili dobili 124.745 glasov. — Pri volitvah v torek pa so izgubili krščanski socialci nad 41.000 glasov. Umevno, da je bil Bienerth, slavni naš ministrski predsednik, ves iz sebe radi takega izida volitev. — Na Dunaju so imeli doslej 20 mandatov; obdržali so le 4. V Dolnji Avstriji so izgubili še tri mandate, na Koroškem, Tirolskem in Predarlškem po en mandat. Poraz je simptomatičen po dejstvu, da so propadli pri ožjih volitvah poglavarji krščansko-socialne stranke, in sicer: trgovski minister dr. Weißkirchner, eksminister Geßmann, bivši predsednik poslanske zbornice Paffai, dunajski župan dr. Neumayer, bivši minister Wittek, podžupan dunajski Hierhammer, princ Lichtenstein, 16 mandatov so izgubili krščanski socialisti na Dunaju; od teh so dobili nemški liberalci 7, socialisti 9. Dunaj bo zaštopalo odslej v parlamentu 19 socialistih demokratov, 10 nemških liberalcev in — 4 krščanski socialci.

Krvavi volilni boj. Iz Črnovc poročajo, da je nastal v Sereu krvav poboj med pristaši židovsko-nacionalnega kandidata Brunnerja in klerikalca Hruške. Klerikalni kmetje so prišli v mesto oboroženi ter začeli razbijati okna Židov; 4 osebe so ranjene smrtno, 10 težko, lahko ranjenih je obilo.

Pri državnozbornskih volitvah v Drohobyczu je v pondeljek tekla kri. Poljaki so kandidirali dr. Löwensteina, katerega je podpirala tudi vlada, Židje pa dunajskega advokata dr. Zipperja. Volilna komisija je izvršila najneverjetnejša volilna sleparije. Županstvo je razdalo več sto ponareje-

Zmračilo se je. Fantje so zakurili ogenj. Skopali so globoko jamo in pričeli so postavljati mlaj. Radi svežosti je bil les tako opolzel, da ga niso mogli pri vzdigovanju podpirati. Vse je kazalo, da izgube stavo. Brisali so smreko in zvezali podpiralne kole v skarja, tako da je ležalo deblo na vrveh. Lažje je slo. Toda, komaj so dosegli polovico dela, padlo je drevo na zemljo.

Vesel je bil Tine, poparjeni fantje.

«Korajžo, na delo, fantje,» je junčil Tonček prijatelje. «10. je ura in mlaj mora ob polnoči stati.»

Ura je udarila polnoč in fantje so zavriskali in zapeli «Hej Slovani» okrog postavljenega mlaja.

Pijan in besen se je pobral Tine domov, kjer je bil nato tak kraval, da so se zbirali ljudje v svrhu miritve v hiši in pred hišo.

Fantje pa so šli v gostilno, kjer so veselo prepeljevali nadomeščali pri postavljanju mlaja izgubljene moči z jedjo in pijačo. Veselili so se do ranega jutra in zapili izgubljenih K 10.

Ko se je pripeljal zjutraj škof, ga je veselo pozdravila zastava na mlaju. Tudi fantje so prišli. Poljubili so mu roko, Tine pa je tičal jezen in pobit doma. Premisljeval je, kje bo dobil prepotreben denar in se jezil na škofa, ker se je tako pozno odločil, da pride v njegovo vas.

nih legitimacij. Opozicijskih volilcev sploh niso pustili voliti. Pred volilnim lokalom je park, katerega so strazili dva husarska eskadrona in infanterija. Le z največjim trudom so se mogli opozicijski volilci preriti do volišča. Toda tudi tam so jim delali razne ovire in težkote. Komisija je odpirala glasovnice. V sled tega pristranskega in sleparskega postopanja je bilo pred parkom zbrano ljudstvo zelo razburjeno. Polcija in žandarmerija je izkušala razkropiti množico. Ljudje so se branili s palicami in dežniki. Nastopilo je vojaštvo ter izkušalo množico razkropiti z bajoneti. Zopet se je množica postavila v bran. Kamenje je začelo leteti na vojaštvo, vsled česar je ukazal zapovedujoči nadporočnik streljati na množico. Posledice strelav so bile naravnost grozne. Kakor zatrjujejo poročila, je obležalo takoj na mestu 12 mrtvih in 37 težko ranjenih. Nekatera poročila pa celo trdijo, da je bilo 30 mrtvih. Težko ranjena sta bila dva advokata, dr. Koch in dr. Messer. Ustreljen je bil tudi neki francoski časnikar. Vodje Židov dr. Auerbacha so zaprli. Prebivalstvo je jako razburjeno in skoro gotovo bodo se nemirili.

Predsednikom portugalske republike je izvolila narodna skupščina v Lizboni Anselma Brancampo.

Izprememba v vladi. Dne 26. m. m. je podal ministrski predsednik baron Bienerth cesarju demisijsko (ostavko) cele vlade. Cesar je je sprejel in je poveril sestavo nove vlade baronu Gautschu. Negotovo je še, ali bo sestavil Gautsch takoj parlamentarno ali pa začasno samo uradniško ministristvo, ki bi se izpremenilo v parlamentarno v hipu, ko se bo položaj pojasnil. Govori se, da dobi v bodočem ministristvu tudi Jugoslovani svojega zastopnika. Cuje se ime dr. Ploja.

Državni zbor. Kdaj bo sklican, je danes še negotovo. Osebito sedaj, ko se ne ve, kako bo z vlado. Ako se bo v kratkem posrečilo rešiti vladno krizo in dobiti trdno vladno večino, bo sklican državni zbor že v poletju, če ne, pa še komaj v jeseni.

Baron Bienerth je imenovan cesarskim namestnikom na Nizjem Avstrijskem.

«Viribus unitis» (Združenimi močmi), tako se imenuje prva velika bojna avstrijska ladja, ki so jo 24. m. m. v Trstu spustili v morje. Ta vrsta ladij se imenuje dreadnought = dridsot. Ena taka ladja stane krog 60 milijonov kron.

Na Francoskem je odstopilo ministristvo Monis. Drobilž. Česki namestnik grof Than je imenovan za kneza. — Slavnosti kronanja angleškega kralja so se vsrile od 22. m. m. naprej v Londonu. Udeležilo se jih je mnogo visokih oseb najrazličnejših držav. — Položaj v Albaniji se še vendno ni zboljšal. Boji med plemenom Malisorov in med Turčiji se nadaljujejo. Malisore baje podpira Črna gora z živili in orožjem. — Malisori čakajo na posredovanje Evrope. — Turčija. Sultan je izdal odlok, da se pomilostajo vsi tisti, ki so bili v času od 1. marca 1910 od vojnih sodišč zaradi političnih dejanj kaznovani. — Iz Balkana. Splošno se govori, da je baje Črna gora že čisto pripravljena na vojsko s Turčijo in da naravnost k tej vojski izhaja.

Pozor! Računokar je izšel najnovejši o o z n i r e d, odložen od 1. maja do 1. oktobra s koledarjem za 1. 1911. - Cena 20 vin. - Dobiva se v fiskarni Ivana Pr. Lampreia v Kranju in v raznih knjigarnah.

Dopisi.

Beljak. (Predzren rop na cesti.) Malo natkan in dobre volje se je vračal posestnik M. O. iz beljasko okolice okoli polnoči iz Beljaka domov. V Gerbergasse je naletel na skupino dveh mladih fantov z neko žensko. Ko je šel mimo, ga je ustavila ženska in ga povabila, če gre z njo. Ko je on pritrdil, ga je vprašala, če ima kaj denarja. On ji je pokazal precej rejeno listnico. Predno sta odšla, pristopi k njemu eden izmed fantov in ga prosi za užgalice. Ta jih ni imel. Naenkrat pa seže fant v kmetov žep, potegne iz njega listnico in norčevaje se, češ, tu imamo užgalice, pobegne cela trojica. V listnici je imel kmet okoli 260 kron.

S Koroškega. (Razne nesreče.) V pijanosti je padel hlapec Andrej Mak v Selu tako nesrečno, da si je zlomil kost v rami. — V Borovljah je padla po stopnicah neka M. Leutschacher in si prebila črepinjo. — Pod voz je padel v Prevaljih O. Blaz. Zlomil si je na več krajih desno nogo. — V spodnji del telesa se je ustrelil v samomorilnem namenu v nekem gospodarskem posloju blizu Pliberka neki Tomaž Rapac. — Utopil je v Koroškem jezeru 79 letni hlapec Ivan Preslava iz Polja ob jezeru. Vračal se je zvečer po poti ob jezeru domov in zasel v vodo.

Borovlje. Pri nas je bilo letos 760 volilcev (leta 1907 pa 685), volitve pa se jih je udeležilo 653 (leta 1907: 606). Letos so dobili: Grafenauer 63 glasov (10%), socijalni demokrat Sitter 220 (33%) in nemški naprednjak Schumy 370 (57%). Pred stirimi leti pa je dobil Grafenauer 40 glasov (8%), socijalni demokrat Kristan 309 (51%) in nemški naprednjak Seifritz 243 (41%). Socijalni

demokrati se torej nazadovani za 89 glasov. Slovenci napredovali za neznatno število 13; največji napredek pa lahko zaznamujemo nemškutarji in Nemci, ki so pridobili 122 glasov. To je sad njih sistematičnega delovanja.

Iz Celovca. Tukaj se je vsrila dne 11. junija 1911 prav dobro uspela veselica podružnice sv. C. in M. V dvorani hotela Trabesinger so se zbrali vsi sloj slovenskega ljudstva na Koroškem v obilnem številu. Te je v prav primernih besedah pozdravil podružnični predsednik g. dr. Gosak. Posebej je z veseljem pozdravil tamburaški zbor borovejskega Sokola, g. državnega poslanca Grafenauerja in g. Bega pot. učitelja C. M. dr. Ravila se je nato prav živahna zabava, med katero so igrali tamburaši precizno slovenske komade. Prepevale so se navdušeno slovenske pesmi in kar posebej povdarjamo, pela je cela dvorana skupno, da se se pesmi razlegale v tiho noč po celovškem mestu. Trdimo z mirno vestjo, da je v vsakem prisotnem plamenelo narodnostno navdušenje. G. Beg je imel jako srečen govor, v katerem je ožigosal narodno izdajalstvo nasprotnikov C. M. dr. ter v nemal na vstrajno delo za vzvišenje cele prepotrebne solske družbe. Končno sta govorila še g. dr. Müller in g. Grafenauer o narodnostnih nalozah koroških Slovencev. Obadva sta žela burno odobravanje. Da se je razpečavalo narodno blago, da je šaljiva pošta imela jako mnogo opraviti in se je končno mladi svet tudi zavrtel, nam ni treba posebej omenjati. Splošno mnenje je bilo, da se malokdaj in malokje vsri prireditel, pri kateri bi se vsi prisotni čutili kot ena rodbina, se tako prisrčno, lahko rečemo, naravnost sijajno zabavali ter pri tem ne pozabili idealne naloge, t. j. položiti žrtve na narodni altar. Tej torej v vsakem oziru posrečeni prireditvi pa ni prisostvoval noben slovenski duhovnik, kar je jako žalostno.

Otoče. (Velik požar.) V petek opoldne se je vnelo v kuhinji za prasiče na posestvu Magdalena po domače Schindlerja na Otočah. Vnela se je lesena streha, ki je bila nenadoma cela v oguju, ki se je vsled vetra silno maglo razširil po sosednjih stavbah. Prišlo je na pomoč več požarnih zbramb, 22. stot. 19. lov. polka. Kljub temu pa je zbrambelo v kratkem času 7 hiš z gospodarskimi postopji. Škoda je precejšnja in se dosedaj še ni mogla ceniti. Ponesrečeni se ni mikdo. Gorelo je od pol 12. do 3. popoldne. Zavarovani so bili posestniki le za malenkostne vsote.

Narodne zadeve.

Pri ožjih voltvah se na Koroškem zmagali soc. demokrat Riese, nemškutarja Lučovnik in Nagel, nemški nacionalci Steinwunder, Pongratz, Hofer, Slovenci so volili soc. demokratične kandidatov.

35.000 K za Grafenauerjev mandat. Iz zanesljivega vira vemo, da so na Koroškem nemški nacionalci za edini slovenski volilni okraj na Koroškem žrtvovali 35.000 K, da bi bili s pomočjo Judeževih grošev, ali bolje rečeno, tisočakov, ogoljufali koroške Slovence edinega državnozbornskega mandata in bi mogli potem slovenske kmete s škorpijoni bičati. Tako se volijo nemaško-nacionalni poslanci!

Promocije. Dne 1. julija t. l. bosta v slavnosti dvorani dunajske univerze promovirana doktorjema vsega zdravilstva g. Herman Vedenik iz Vogel pri Sinčevsi in g. Fran Petek iz Stare vasi pri Dobrlivesi na Koroškem. Čestitamo!

Družbi sv. Cirila in Metoda je poslala C. M. podružnica št. 1 v New Yorku K 900.— nabrano članarino od raznih C. M. podružnic v Ameriki. Ta podružnica je nekaka centrala vsemu delovanju v korist naši Ciril-Metodovi družbi med rojaki v Ameriki, ki so bili zbrani lani pri 31 podružnicah, letos pa so ustanovili šest novih podružnic. Došlo nam poročilo omenja slabe razmere, v katerih se nahajajo sedaj delavci, vendar je ustanovitev 6 novih podružnic in sedaj poslana vsota 900 K jasev dokaz, kako živo se zanimajo naši rojaki onstran morja za svojo pravo domovino, kako vedo ceniti prekorsitno našo družbo sv. Cirila in Metoda. Hvala lepa listu «Glas Naroda», g. Fr. Sakserju in zavednim rodoljubom, v nemajočim naše rojake v Ameriki za dejansko ljubezen do domovine, hvala iskrena rodoljubnim rojakom za darovane dolarje in cente! — Družba sv. Cirila in Metoda je prejela dva nova obrambna «kamena», ki sta plačana z vsoto K 400. — To je lep uspeh veselice, katero sta priredili ženska in moška podružnica G. M. v Sp. Siki dne 18. junija. Hvala častitim prirediteljem in C. M. družbo pospešujočim udeležencem!

Za Ciril-Metodov obrambni sklad so se nadalje priglasili: 906 b. «Posojilnica za Stari trg», Lož in sosedstvo (plačala 200 K); 907. «Omizje» «Dolga vas» v Ljubljani v gostilni pri Bončarju (plačala 200 K); 908. dr. Milan Korun, odvet.

kandidat v Sezani; 909. Moška podružnica družbe sv. C. in M. v Kranju (IV. kamen, plačala 16 K). Primanjkuje tedaj še 91 kamnov!

Gospodarska vprašanja.

Higijena selskih stanovališč.

Dalje. 6. Stanovanje mora biti snažno. Higijena tirja slednjič, da so stanovanja v vsakem oziru snažna.

Snažnost je prva in tudi najvažnejša zahteva za higijensko življenje, kjer ni snažnosti ali je samo v nezadostni meri, tam ne pomagajo vsa druga higijenska pravila čisto nič. Tudi najsiromašnejša stanovanja imajo nekaj mlčnega in vabljivega, če se jim pozna snažnost in red. Ni je lastnosti, ki bi na človeka duševno kakor tudi telesno bolj vplivala, nego snažnost v zvezi z redom, podlago za izpolnjevanje dolžnosti.

Na kmetih naletimo smpatije na stanovanja, ki se naravnost odlikujejo po svoji čistoti, toda poleg teh je nemalo takih, ki ne kažejo niti sledu o tej prepotrebni lastnosti. Če seljaki nima jo smisla za snažnost, tedaj se to navadno že od daleč pozna. Oglejte si samo kako vas in vstopite v eno takih hiš, kjer sta snažnost in red sovražena pastorka, pa vam bodo kmalu vstali lasje po koncu. Že zunanost hiše in njena najbližja okolica nam pričajo, kako zgleda netranjost. Na prvi pogled pa si moremo ustvariti sodbo tudi o prebivalcih.

Nesnažnost stanovanj je sila nezdrava, saj je cela vrsta bolezni, ki nastajajo in se razširjajo samo in edino vsled nesnage in nereda. Da povzročata prah in druga nesnaga, ki se neovirano nabirata in kupičita, nemalokrat težke bolezni, o tem menda pač nikdo več ne dvomi. Često se sliši, da nevarnost za zdravje v teh slučajih ni tako velika, češ, ker žive prebivalci takih hiš pogosto delj in zmorejo opravljati tudi tetja opravila nege drugi, ki stanujejo po higijenskih hišah. Taka in enaka govoriceja ljudi, ki navadno tudi v drugih ozirih niso posebno natančni in nočejo o novih napravah nič vedeti, utegnejo v mnogih slučajih povzročiti nemalo gorja. Res je sicer, da je sprejemljivost za bolezni, dispozicija posameznikov jako različna, da eden podleže kaki bolezni, dočim ostane drugi zdrav, kljub temu da sta bila oba izpostavljeni istim vzrokom in nevarnostim; toda raditega vendar ne izgube higijenski nauki in njihovo udejstvovanje svoje veljave. Končno pa bi imela higijena svoj pomen in upravičenost tudi tedaj, če bi stremila samo za «estetičnimi» napravami, to se pravi, če bi bila samo del one vede, ki nas uči pogojev in pravil tega, kar imenujemo «lepo». Dalje prih.

Ako še niste, pošljite naročnino!

Raznoterosti.

Zaradi mode — samomor. V Pragi je hotela skočiti neka elegantna dama v Vitavo, ker ji ni hotel kupiti soprog novega klobuka, kot je pozneje sama izpovedala na policiji. Resili so jo še o pravem času.

Stražna žalost. Bogata srbska kmetica Mladinovič je imela opravka v oddaljeni vasi. Na poti domov jo je v Parčinu prehitela noč. Ker je imela veliko denarja s seboj, ni hotela iti prenočevati v gostilno, ampak je prosila železniskega čuvaja za prenočišče, ki ji je tudi ustregel. Obe s čuvajev ženo sta šle v eno sobo spat. Čuvaja, ki je videl pri kmetici mnogo denarja, se je polastil pohlep, in sklenil je, jo umoriti. V noči je najprej zunaj izkopal jamo, kamor bi bil umorjenko vrgel. Potem je pa šel v spalnico in je zabodel v temi ženski, katera je ležala v postelji, določeni za tujko, nož v srce. Ko je na to zažgal luč, da bi pobral denar, je z grozo zapazil, da je umoril svojo ženo, ki je v noči s tujko menjala ležišče. Morilec se je nato vrgel pod vlak, ki ga je povezil.

Dan hočejo podaljšati. Skoro v vseh deželah na svetu je navada, da prično javno življenje v jutranjih urah primeroma zelo pozno ter ga raztegejo do pozne večerne ure. Le v pretežne poljedelskih pokrajinah opravljajo dnevno delo od solčnega vzhoda do zahoda. V večini dežel pa ni «sreda» dneva opoldanska ura, ko stoji solnce najvišje, ampak znatno pozneje, in začetek pravega nočnega počitka se prične v velikih mestih nekako o polnoči. Medtem ko se za umetno razsvetljavo stanovanj, cest in javnih prostorov v večernih urah izdaje vsako leto stotine milijonov, dnevna svetloba v jutranjih urah poletnih mesecev skoro nikomur ni v prid, in vendar uči znaost, kolikega pomena je za ljudstvo zdravje, dnevna luč in solčna svetloba itd. Naporaba svetlih jutranjih ur pomenja zapravljanje zdravja. Da bi se v tem oziru kaj zboljšalo, predlaga Anglež nar. Willet, naj se ure pomaknejo v aprilu za 60 minut naprej, v septembru pa zopet nazaj. Ako se za vse javno življenje v trgovini, prometu, v šolah, glediščih itd. ohrani isti čas kot navadno, bi na ta način pridobili celo uro dnevne svetlobe. Ta ženialna ideja je dala povod tozadevnemu zakonskemu načrtu, s katerim se sedaj pečajo postavodajalni zastopi na Angleškem in ki bo bržkone tudi sprejet, ker je ljudstvo in vlada tej novi

misli splošno naklonjeno. Prehod iz normalnega časa v takozvani «poletni čas» bi se izvršil na ta način, da bi v noči na 1. aprila odpadla ura od 2. do 3. ponoči, tako da bi se ure ob dveh naravnale na tri. Povratek k normalnemu času pa bi se zgodil s tem, da bi se v noči od 30. septembra na 1. oktobra pomaknile ure od 3. na 2. nazaj. Kot prednost te novosti navajajo, da bi se s tem prihranilo kakih 50 milijonov kron na izdatkih za umetno razsvetljavo; nadalje bi pridobili tudi delovni sloji po končanem dnevnem delu eno uro dnevne svetlobe, ki bi jo lažje porabili za oddih in bivanje na prostem. S tem bi se tudi

dvignil promet na električnih in drugih železnicah; železniške nesreče, ki se jih največ zgodi pri umetni svetlobi, bi se zmanjšale, pijančevanje, ki ga najbolj pospešujejo dolgi večeri, bi se omejilo. Igralni in športni prostori na prostem, ki se sedaj rabijo samo v prostih dneh, bi se poleti lahko uporabljali vsak dan, vsa trgovska podjetja, ki delajo še pozno zvečer, bi prihranila eno uro umetne razsvetljave, za higijeno oči pa bi bilo delež pri naravni namesto pri umetni luči velikega pomena. Proti zakonskemu načrtu so same plinova in elek-

trična podjetja, ker se boje manjših dohodkov, in pa gledališča, ki se boje manjšega obiska.

Slovinci, ne zablite družbe
SV. CIRILA IN METODA

42 24-11
Jako zanimiv, zabaven in poučen list s slikami je **„Ilustrovani tednik“**

ki izhaja vsak petek in stane četrtletno le 1 krono 80 vin.

Zahtevajte ga povsod! Naročite ga in inserirajte v njem!
Naslov: „Ilustrovani tednik“, Ljubljana.

Lovske puške

vseh sestav, priznane delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom, priporoča

Prva borovska orožnotovarniška družba **Peter Wernig**

družba z omejeno zavezo v Borovnjah, Koroško. Ceniki brezplačno in poštne prosto.

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte samo Tolstovršsko slatino,

ki je edina slovenska ter najboljša zdravilna in namizna kislava voda. Od vsakega zaboja plača podjetje v narodne namene 20 vinarjev, kamor naročnik določi. Naslov: **Tolstovršska slatina, pošta Guštanj, Koroško.** kjer je tudi gostilna, letovišče in prenočišče. Svoji k svojim!

CROATIA zavarovalna družba v Zagrebu.

Ustanovljena leta 1884.

Centrala: v Zagrebu, v lastni hiši, vogal Marovske in Preradiceve ulice.

Glavna zastopstva: v Osjeku, Reki, Sarajevu, Novem Sadu in Ljubljani.

Podružnica: v Trstu, Corso števil. 1. :: Telefon 25-84. ::

Ta zadruga prevzema pod ugodnimi pogoji sledeča zavarovanja: 1. Na življenje. a) Zavarovanje glavnic za slučaj doživljenja in smrti, b) zavarovanje dole, c) zavarovanje življenjske rente; 2. Proti škodi po požaru. a) Zavarovanje zgradb (hiš, gospodarskih zgradb in tovarnih) b) Zavarovanje premicnin (pohištva, prodajalniškega blaga, gospodarskih strojev, blaga i. t. d.), c) zavarovanje poljskih pridelkov (žita, sena i. t. d.) 3. Zavarovanje steklenih šip.

Zadružno imetje v vseh delih je znašalo leta 1909 K 2.116.261,86
Od tega temeljna glavnica 800.000 —
Letni dohodek premije s pristojbinami 1.117.856,03
Isplačane škode 3.923.163,48

Sposobni posredovalci in akviziterji se sprejmejo pod jako ugodnimi pogoji.

Natančnejše informacije daje Podružnica „Croatia“ v Trstu, Corso števil. 1, I. nadstropje,

odnosno Glavno zastopstvo „Croatia“ v Ljubljani (Tvrška Kmet in Slivar).

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu.

Akcijski kapital K 5.000.000.

Rezervni zaklad K 500.000.

Denarne vloge obrestujemo po

4 1/2 %

od dne vloge do dneva vzlaga.

☞ Kolodvorska cesta št. 27. ☞

Zamenjava in eskomptuje iztebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone. Daje predjume na vrednostne papirje. Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške in ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menio. ☞ Borsna naročila.

Prodaja vseh vrst vred. papirjev proti gotovini po dnevnem kurzu.

Centrala v Ljubljani. Podružnice v Splitu, Trstu, Sarajevu in Gorici.

Turške srečke. Šest žrebanj na leto. Glavni dobiček 300.000 frankov. Na mesečno odplačevanje po K 8— za komad. 1 26—12

Tiske srečke s 4% obrestmi. Dve žrebanj na leto. Glavni dobiček K 180.000. Na mesečno vplačevanje po K 10— za komad.

Mestna hranilnica v Radovljici

je prvi, najvarnejši in največji denarni zavod za nalaganje denarja na Gorenjskem.

Mestna hranilnica v Radovljici obrestuje vse hranilne vloge po 4 1/4% od sto. Vse narasle in nedvignjene obresti pripisuje **dvakrat na leto** h kapitalu in sicer 30. rožnika in 31. grudna, ne da bi bilo treba to zahtevati. Rentni davek od teh obresti plačuje Mestna hranilnica sama, tako, da dobi vsak vložnik 4 K 25 vin. od sto čistih obresti in poleg tega še dvakratne obrestne obresti na leto.

Za vse vloge in njih obrestovanje jamči v smislu od c. kr. deželne vlade za Kranjsko v imenu c. kr. ministrstva notranjih zadev potrjenih pravil **mesto Radovljica** z vsem svojim premoženjem in svojo davčno močjo — in poleg tega hranilnica s svojim premoženjem in svojim rezervnim zakladom, ki znaša sedaj čez 200.000 K.

Mestna hranilnica v Radovljici daje največjo varnost za hranilne vloge izmed vseh drugih denarnih zavodov na Gorenjskem. Zato nalagajo c. kr. okrajna sodišča in drugi c. kr. uradi vse vloge nedoletnih otrok in druge denarje le pri tej mestni hranilnici.

Kdor želi iz drugega denarnega zavoda prenesti denar v Mestno hranilnico v Radovljici, izroči naj ji le vložno knjžico, da se obrestovanje ne pretrga, dvig preskrbi hranilnica sama.

Kdor želi pri Mestni hranilnici v Radovljici nalagati denar po pošti brezplačno, zahteva naj pri hranilnici pošne položnice, katere so vsakemu na razpolago.

Posojila na zemljišča

dovoljuje proti 5% obrestovanju na amortizacijsko dobo, katero si lahko vsak dolžnik sam določi, namreč proti vračilu na 14, 16 1/2, 19 1/2, 25 ali 36 let, izjemoma tudi na 50 let.

Tako vračilo je za vsakega dolžnika zelo ugodno, ker poplača napravljeni dolg z malimi odplačili mimogrede z obrestmi. Kdor si izposodi drugod recimo 300 K s 6% obrestmi, plača zanje v 36 letih 648 K golih obresti, ostane torej še vedno 300 K dolžan. Dolžnik

Mestne hranilnice v Radovljici se pa dolga docela iznebi, dasi plača v celoti dobi še za 97 vin. manj.

Nadalje dovoljuje posojila tudi na menice in proti zastavi vrednostnih papirjev.

Tudi za posojila je Mestna hranilnica v Radovljici prvi zavod na Gorenjskem.

Kdor želi najeti posojilo ali dobiti kaka druga pojasnila, zglesi naj se v hranilnični pisarni nasproti c. kr. okrajnega sodišča, kjer se uraduje vsak dan od pol 9. do 12. ure dopoldne in od pol 3. do 5. ure popoldne razen ob nedeljah in praznikih

Ravnateljstvo Mestne hranilnice v Radovljici.